

Iz najnovejše lirike poljskih izgnancev
Tri pesmi Kazimerza Wierzynskega

Poslovenil Tine Debeljak

Via Appia

1.

Vžgal se je svet.
Borimo se za ves svet.
Vojskujejo se poljski polki
za Nike samotraško,
za slepa zakotja Aten,
za tisočja davnih let,
za Akropolo in Kapitol,
za Grčijo in Rim
udarja ulansko kopito,
artilerijski dim.

Periklejeve Atene obstanejo,
na trgu zbrane si manejo
iz sanj in legend prebujene oči:
polk se za polkom vrsti,
ječijo težki topovi,
grmé vozovi —

to smo mi!
Vojščaki novih tisočev let!
To kri se naša pretaplja!
To naš je brambovski marš
po via Appia!

2.

Odjeknijo studenci krvi.
Planet drhti kot lira.
Tragédija mršči žalne obrvi
na mrkem obličju Shakespeara.

Duhovi, ki gradili ste temelje svetu,
ptice, ki ste spomladi, jeseni
pred nami letéle v slavnem poletu,
poglejte, kakšna borba srdita!
Kako grom ruši
in svet pretresa!
Treba nam je Cidov v duši,
Corneillovega mita,
sulice Rolandovega bésa!

Treba nam je Homerjevega speva
in homerskih rapsodov
na brezimenski — drhteči od gneva —
harfi naródo!

In če je kdo pal,
naj se zapiči kot kamen
za večni spomenik
v prestolnici,
nezlomljiv
civis Romanus —
kamen-mejnik.

Duhovi, na katerih svet stoji in rase,
vekovi, iz katerih je svet srkal vase,
poslušajte naše bojne trombe:
Tu je resnična svoboda!
Tu je resnična čast!
Proti nam so le —
tanki in bombe!

3.

Pobita pehota,
baterija molči,
dimé se pogorišča.
Nepojmljiva tihota
nad krajem leži
v sojih strašnega blišča.

Varšavski okopi.
Zadnji vojak,
ki up ga še vara ponoči,
začudeno gleda
po vsej Evropi,
zakaj ne prinese
kohortam svojim
pomóci.

Začudeno gleda,
v tesnobi sprašuje,
zagonetno gluhósti:
tam daleč čez góro
vodnik je iz boja
ušel kot čez most...

Noč nepojmljiva.
Okop je razbit.
Kako? ... Zakaj? ...

— — — — —
Molči vojak,
v svoj plašč zaviti.
Kje je slave sijaj?

Bajonet je odvzet.
Po »Varšavianki«
odmeva več ni.
Vojak se vrača
kimajoč in zgrbljen
domov na kmečki
lójtrnici.

Na opuščeni ognjiščih,
v začrneli vasi
žalostinke gavrani pojo.

Vojak, o vojak,
nad teboj, nad zemljó
zajokála jesen je —
Nioba poljska —
s solzami nas vseh.

Kohorte prehodile
od prve do zadnje
to pot so obupno,
potem položile
so vse se v gomilo —
rimsko in bratsko — skupno.

4.

Ni drugih maršev,
ni in ne bo jih!
Na Akropoli, na Kapitolu
črički med marmorjem bodo obstali,
na polja stebri se razbežali,
oblaki bodo zagoreli v sojih —
in Nike bo pričala o naših bojih.

Ni drugih maršev
skozi vihar, ki nas ovija:
uničena pehota — vrne se pehota,
uničena baterija — vrne se baterija
po Appia via!

5.

— **K**óga ti, zemlja, pričakuješ?
Kdo ti izceli rane?
Kdo ti jih obvezuje?

— Kdo, moj vojak, bode preko
dolгих popeljal cestá te?
Kdo vzbujal jezo-vodnico?

— Imam zdravnika. Ne čuješ?
Moj sin tu v skrbi zame
hodi z orožjem v roki,
meri in poklekuje...

— Imam tako mater,
iz katere sem mleko
Neustrašenih pil:
zemljo-volčico!

28. 11. 1939.

Zemlja

Suša praši se na polju.
Nad Vislo ščip kot pošast potuje.
A na Podolju
konopljo dišečo zvozili,
otavo so s senožeti —
sedaj vse šlo po zlu je!
Brez brambe zemljó so pustili,
samotno in bedno,
domovino poslednjo
z molčečimi kmeti.

Znamenja nebna so pričevala,
znamenja nebna prerokovala:
vsak čas bo svet se vžgal!
Pešec, ves poten, beži čez livado,
z gláve ta hip mu je zbiló čelado —
v krompírišče prvi trup je pal.

Rekli so: Ta je z Mlave!
Spet drugi: Ne! S Podhala!
A vsak je iskal,
vsak spraševal,

če ni mu rojak?
Nanj vrgli prgišče so trave.
Topovi grme iz daljave.
Spi v grobu, tovariš-vojak!

In potem: armada po armadi
se valila je v maršu in gneči.
Z dolgim jokánjem po autostradi
so kričali po nečém,
so prosili za — kaj vem? —
auti, vso noč drveči.

Vzšel je spet ščip, kot prikazen strašán,
gleda široko v grozi ogromni
v okna nerazsvetljéna:

Kdo se bo jutri še zbudil v dan?
Kóga se jutri spomni
usoda kruta, razbesnjéna?
Kdo bo in kdaj pokopan?

Vzšla luna na nebo je in seva,
obup in razdejanje prešteva
in solza se ji utrne v očesu.
Ob hišah vrtovi so sadni,
tresó se tam lističi zadnji
na ožganem drevesu.

Dimí se zemlja peščena brez obdelave.
Veter sončnicam lomi glave,
s pridelkov prah odnaša.
Zbežali ljudje so z Mlave,
zbežali so s Podhala,
v uničenje je pala
vsa zemlja naša.

Le tam, kjer gozdi so, legende,
izrite brazde, kolotečine
tam v zavrženem okopu —
je ostanek domovine.
V mesečini ves blesti se:
kakor po svetá potopu,
glej, nad Vislo in Podoljem,
osámljena in razdejana,
vsa zavita v meglovine,
kaže tu nad kmečkim poljem
zemlja svoje že obrise —
zemlja.

20. 12. 1939.

Seine (Pariz)

Sto let je, odkar na tvoje brežine
na klic tvoj prišli so in obsedeli,
zaprli oči so umrle domovine,
noči v pogovorih prebdeli.

Prišli so in cule položili pod glavo,
zagledali se v oblak-postopača,
z vetrom si šla jim čez čela sanjavo,
o reka usode in plača.

Prišli so iz Novogradka, Varšave,
ta pustil karabin, on pero je,
v obupu tem v vedno večje širjave
rastel oblak čez nebo je.

Prišlo je zimskih ur dolgočasje,
segli po spomine so v cúlice,
tedaj v Soplicóvo Tadeuš šel vas je
s tvojega imena ulice.

Zdaj Romar iz brona na trgu v spomin je,
rokó nam ponuja drhteče...
isti oblak gre čez vale ti sinje,
na nebu nad nami se vleče.

S podstavka angel deviški v poletu
z mečem vihti čez tvojo gladino,
o reka izbrana, ki v tujem svetu
tečeš čez našo zgodovino.

In dviga se Romar, patron vseh blodečih,
nad oblak v blesku zimske gloriije,
o reka obupa, brezdomcev trpečih,
reka pod mečem — Viktorije!

12. 12. 1939.

Opomba: Iz Novogradka je bil Mickiewicz. — Ep »Pan Tadeusz«, ki se
godi v vasi Soplicovo, je pisal Mickiewicz tudi v Parizu. — Romar: Mickie-
wiczov spomenik v Parizu, delo kiparja Bourdella.